

Veszprém visszafoglalásának négyszázadik évfordulójára

1566. június 30-án Veszprém vára felszabadult a már 14 év óta tartó török uralom alól. Ez a hír örömmel és bizakodással töltötte el az egész országot. Mire azonban őszre fordult az esztendő, a remény és a bizakodás csatlódásra és kesrűségre változott. Elveszett Gyula és Szigetvár és az ország további megyéi kerültek a félhold uralma alá. Veszprém visszafoglalása azonban így is nevezetes eseménye a magyarság évszázados harcának a török ellen: negyedszázadra újból magyar végvárrá tette Veszprémet.

Megemlékezve erről a négyszázados évfordulóról egy levelet kívánunk ismertetni, amely mindeddig észrevétlenül feküdt az esztergomi primási levéltár iratkötegei között. A levelet a Veszprém ostromában résztvevett egyik közkatonára — az érseki birtok jobbágya — küldte földesurának, az érseknek. A katona neve Magyar vagy másként Koncz Balázs, aki — mint levelében elmondja — elsőnek tűzte ki a győzelem lobogóját a veszprémi vár falára. A levél közlése előtt azonban röviden összefoglaljuk az 1566. év eseményeit és az egykorú források¹ alapján ismertetjük az ostrom lefolyását.

Már évek óta párhuzamosan folytak az alkudozások és a kisebb-nagyobb csatározások a szultán és a Habsburg-uralkodó és Erdély között. 1566 elején is járták még a követek Bécszet és Konstantinápolyt, de egyidejűleg a fegyveres leszámolásra is készülődtek a szembenálló felek. Az agg Szulejmán szultán személyesen készült hadat vezetni, hogy János Zsigmond támogatásának ürügyén újabb területekre terjessze ki hatalmát. Miksa, a nemrég trónra került császár és király magyar, német és egyéb nyugati csapatokból gyűjtött össze nagy sereget Győr környékén. Augusztus közepén ő maga is a táborba érkezett. A szultán június végén ért Zimonyba. Itt fogadta János Zsigmond hódolatát, majd tovább vonult Szigetvár felé. Zrínyi Miklós a hősi helytállás nagyszerű példáját adva egy hónapig védte a várat, de végre is szeptember 8-án Szigetvár török kézre került. Szulejmán nem érte meg ezt a diadalt, amely után a török sereg a szultán holttestével hazafelé indult. A Győrnél összegyűlt sereg mindezt tétlenül nézte. Megsegítés helyett csupán ünnepélyes temetést rendezett Zrínyi levágott fejének, amelyet a török a győri táborba küldött.

Mielőtt még Szulejmán szultán az országba érkezett, a magyarországi basák a szultán hadjáratának előkészítéséül a szokásosnál nagyobb méretű hadi vállalkozásokba kezdtek. Ezek egyike volt a budai és székesfehérvári basák közös vállalkozása, amelyet Palota (ma Várpalota) megvívására indítottak. Palota — korábban a Podmaniczky-család vára — ekkor már néhány éve a királyi végvárok közé tartozott és a híres Thury György volt a kapitánya. A június 5-én kezdett ostrom súlyosan

megrongálta Palota falait, de Thury rendületlenül kitarított. Salm Eck gróf győri várkapitány magyar csapata és Helfenstein György gróf felsőausztriai helytartó landsknechtjei még idejében érkeztek Palota felmentésére. A meglepett ostromlók még ágyúikat is hátrahagyva menekültek.

A sikeren felbuzdult sereg újabb győzelemre vágyott. Híre jött, hogy a veszprémi várórség egy része elhagyta a várat. Thury György, valamint Gyulaffy László tihanyi és Török Ferenc pápai várkapitány tanácsára Salm úgy döntött, hogy Veszprémet veszi ostrom alá.

Június 29-én, szombaton hajnalban indult el a sereg Palotáról Veszprém felé. A győri várórség magyar katonái haladtak az élen. Mikor Veszprém alá érkeztek, a vár török őrsége két ágyúval lőtt rájuk. Ez azonban csak a várnak okozott kárt, mert a lövéstől megrázkódtatott várfal leomlott és maga alá temette az ágyúkat, kezelőikkel együtt. Ezen a napon Salm megelégedett azzal, hogy néhány ágyúlövessel megakadályozza a várórséget a falon támadt rés betömésében.

Másnap, vasárnap reggel három ágyúlövés jelezte az ostrom kezdetét és megindult a roham Veszprém vára ellen. A magyar csapat a vár kapujánál támadott. Egy részük szekercével próbált áttörni a kapun, mások létrán igyekeztek megmászni a falakat. A németek az említett résnél támadtak. Elsőként a magyarok jutottak be a várba. A törökök elkeseredetten védekeztek, de helyzetüket a várban kitört tűz és puskapor-robbanás is súlyosbította. Mire esteledett, a védők az utolsó szálig elestek és Veszprém vára felszabadult.²

Az ostromnak ezt az eddig is ismert lefolyását új részlettel egészíti ki Koncz Balázs levele. Megtudjuk ugyanis a levélből, hogy Koncz Balázs azok közé tartozott, akik a falak megmászásával igyekeztek a várba jutni és éppen ő volt az, aki parancsnokának buzdító szavaitól és ígéretétől lelkesítve, zászlóval a kezében elsőnek ért fel a vár falára.

*Ad Illu[m] atq[ue] X[ristu]m de: dominum,
Archiep[iscopu]m Strigomien[sem], domini sui
gratiosissim[us] Sumihima supplicatio
Blasij Magyar, abas Koncz, de Zenden.*

A levél eredeti latin szövegének³ magyar fordítása a következő:

„Szögyéni Magyar, másként Koncz Balázs alázatos kérelme a méltóságos és főtisztelendő esztergomi Érsek Úrhoz, kegyes Urához.”

„Méltóságos és főtisztelendő Úr, kegyes Uram.

Örökös és alázatos szolgálataimat ajánlom méltóságos és főtisztelendő Uraságod kegyességébe. Ifjúságom óta erőmhöz képest arra törekedtem, hogy a kötelességteljesítésben való igyekezetem és hűségem ismeretes legyen a fölséges császár, a szenvedő haza és földesuraim előtt. Ennek tanúi lehetnek mindazok, akik jelen voltak Veszprém ostrománál, közöttük a nagytekintetű és méltóságos úr, Salm Eck gróf is. Amikor ő jutalom kitűzésével lelkesítette katonáit a Veszprém elleni rohamra, én voltam az első, aki zászlót ragadtam és az életveszéllyel nem törődve feljutottam a falakra. E tettemért a császári felség a közrendűek közül kiemelni és nemesi címmel díszíteni kívánt engem, melyet már kézhez vettem. Mivel azonban, mint már említettem, közrendű voltam és méltóságos és főtisztelendő Uraságod Szögyén nevű jószágán öröklött házam van, azzal a kéréssel járulok méltóságos Uraságod elé, hogy kegyességéből ezt a házamat kiváltságlevellel szabaddá és az adózás alól mentessé tenni méltóztassék. Igyekezni fogok, hogy főtisztelendő és méltóságos Uraságodnak ezt a kegyességet úgy ezen a helyen, ahol zsoldosként szolgállok, valamint egyebütt is, ahol a szükség úgy kívánja, a hallálal nem törődve, hittel és teljes hűséggel meg szolgáljam és kiérdemeljem, és várom méltóságos Uraságodnak, az én kegyes Uramnak óhajtott válaszát.

Méltóságos és főtisztelendő Uraságodnak alázatos jobbagya és szolgálja — szögyéni Magyar, másként Koncz Balázs.”

Ennek a levélnek a stílusa és az írása, nemkülönben a latin nyelv ismerete egyaránt tanult, tollforgató emberre vall. Koncz Balázs viszont aligha volt járatos az írás mesterségében, még kevésbé a latin nyelvben. Bizonyosnak kell tehát vennünk, hogy Koncz Balázs valaki mást bízott meg a levél írásával. Ez azonban nem érinti a levél valódiságát és tartalmi hitelességét.

Nem érinti a levél hitelességét a keltezés hiánya sem. Egyébként a levél adataiból több-kevesebb pontossággal következtethetünk is a levél írásának időpontjára. Kiténik ugyanis a levélből, hogy annak megírásakor Koncz Balázs már kézhez kapta a címeres nemesi levelet.⁴ A másik adat, hogy a levél címzettje a — névleg ugyan meg nem nevezett — esztergomi érsek, tehát a levél írásakor az esztergomi érseki szék be volt töltve. Oláh Miklós érsek 1568. január 15-én halt meg, utódja pedig, Verancsics Antal, 1569. október 17-én lett esztergomi érsek. Ismerve a királyi kancellária ügyintézésének lassúságát, egy évnél is több idő telhetett el addig, amíg a nemesi diploma eljutott Koncz Balázshoz. Valószínűnek tartjuk tehát, hogy a levél címzettje Verancsics Antal érsek és így a levélírásnak 1569. október 17 után kellett történnie. Viszont nem történhetett Salm Eck gróf halála (1574. június 7.) után sem, mert a levél tanúként hivatkozik rá, tehát még élnie kellett a levél írásakor. Közel járhat tehát a valósághoz annak az iratcsomónak a felírata, amelyben ez a levél fennmaradt és amely szerint ez a csomó az 1570. évi jobbagy-leveleket őrzi.⁵

Nem tűnik ki a szövegből a levélírás helye sem. Abból azonban, hogy Koncz Balázs a levél írásakor is zsoldos katonaként szolgált, továbbá hogy tanúként hivatkozott Salm Eck grófra és a veszprémi ostrom többi résztvevőire, arra következtethetünk, hogy Koncz Balázs akkor is a győri vár őrseregéhez tartozott.

Teljesítette-e Verancsics érsek Koncz Balázs kérését,

Illym atq. Xua. no. vna
gratissimo

Respetuorum aq. Summum seruiturum meum a gratiam Illym atq. Xua. no. vna subiectum. a prope etate na. pro virili in id meum. ut s. Imperatori. offitio patria. I. seruituribus romani sui, diligentia, I. fidelitas in seruituribus, cognita frot. cum rei testes esse poterunt. unis illi qui expugnationem respiciunt interfuorib. inter ceteros vero Spectabilis et Magis. no. Exibus Comes a Salmis. qui cum militis ad oppugnandum respicimus premio preparato amaret. primus fui qui vestillo apprehensi neglecto vite periculo, mris concedi. ob quod factum Meus Imperator ex plebeo ordine exemptum, carnis relicturibus oratu esse voluit, que iam pra manibus habeo. Cum veri ut iam dixi fuerim de plebeo ordine, Et habeam domi hereditaria in possessione Illym atq. Xua. no. vna reudja vocata, supplex confugi ad eandem Illym no. vnam, ut hanc domum mea Privilegio suo ex gratia sua libertate donare, et a censibus immune reddere dignetur, quod ego Xua. atq. Illym no. vna, tam in hoc loco ubi dependiam nullatenus ago, quam etiam alij, ubi necessitas postulaverit, morte non curata, fide, et fidelitate omni. reservare et demereri contendam. ac ab eadem Illym no. vna. romno mibi gratissimo optatu expecto responsum.

Illym atq. Xua. no. vna

Humilissimus subditus I. sermo

*Blasius Magyar, alias
Kincz de Szögyén.*

arra semmi biztos adatunk sincsen. A korabeli kancelláriai gyakorlat szerint a kérelemre nem jegyezték fel az elintézés módját, hanem a kérés teljesítése esetén külön oklevelet állítottak ki erről, az oklevél szövegét pedig, vagy legalább is annak lényeges tartalmát bevezették a kancellária jegyzőkönyvébe. Az elintézésről tehát csak ez a jegyzőkönyvi bejegyzés maradt vissza a kancelláriában. Ilyen jegyzőkönyv azonban sem Oláh Miklós, sem Verancsics Antal korából nem maradt reánk. Reánk maradt azonban az érseki birtokok 1571. évi urbáriuma, amely Német-Szögyén leírásánál megemlíti, hogy a jobbagyokon és zsellérekén kívül egy „felszabadított” (libertinus) is van a községben.⁶ Ha az urbáriumnak ez a tétele Koncz Balázssal vonatkozik, úgy Koncz Balázs megkapta a kért mentességet. Ez az azonosság pedig nem valószínűtlen, mert az alább említendő török adójegyzékben éppen Német-Szögyénnél találjuk Koncz Balázs nevét.

Szögyén⁷ (más írásmód szerint Szölgyén, régiesen Zewden stb.) község az egykori Esztergom megye párkányi járásának északnyugati részén (jelenleg Cseh-

szlovákia) fekszik. Az esztergomi érsekség legrégebbi birtokainak egyike. A reá vonatkozó legrégebbi adatunk Martirius érseknek 1156. évi oklevele,⁸ amelyben az érsek a község tizedét a káptalanának adta. A tatárjárás idején a község lakosságának nagy része elpusztult és helyükbe német telepesek jöttek. Ezóta két külön részre szakadt a község: Magyar- és Német Szőgyénre. Ez az elkülönülés egészen a jelen század elejéig fennmaradt, jóllehet a két részt csak egy utca választotta el egymástól és Német-Szőgyén lakossága már régen elmagyarosodott. Mikor Esztergom török kézre került (1543), az esztergomi bég Szőgyént is adófizetőjévé tette, de emellett a falu továbbra is kapcsolatban maradt földesurával, közelebbről annak Érsekújvárban lakó tisztjével, úgy és olyan mértékben, amennyire a körülmények megengedték.

A török adóztatásnak egyik reánk maradt írásos emléke az esztergomi szandzsák 1570. évi adóösszeírása⁹ további adatokat szolgáltat a szőgyéni Koncz családra. Ez az összeírás névszerint felsorolja az egyes községek felnőtt férfi lakosait, továbbá megadja a házak számát és az adó összegét. Magyar-Szőgyénben 129 nevet sorol fel, közöttük Koncz Benedeket és fiát, Györgyöt, a Német-Szőgyénben összeirt 56 férfi között pedig ott találjuk Koncz Istvánt és fiát, Jánost, továbbá Gergely nevű szolgálukat, valamint Koncz Balázst.

Olvassuk a levélben Salm Eck gróf nevét is.¹⁰ A keresztneve igazában Eginó volt és ebből formálták az Eck (latin szövegekben Ecchius) nevet. A Salm család

a Rajna vidékéről származó ősi főnemesi család. Eck nagyatyja, Miklós (1459–1530) I. Miksától I. Ferdinándig három Habsburg-császár hadvezére volt és Magyarország is harcolt Szapolyai János ellen. Ő kapta adományul az Inn melletti Neuburg várat és azóta Neuburg grófjának is nevezte magát a családnak ez az ága. Eck atyja, ugyancsak Miklós, 1546-tól haláláig (1550) győri várkapitány és a dunántúli várak főkapitánya volt. Eck testvérei közül Miklós Kanizsa várának volt a kapitánya és mint ilyen halt meg az 1580. évben. Salm Eck nemcsak beszélt magyarul, hanem magyar-nak is vallotta magát és magyar nőt vett felségül, guthi Országh Borbálát, Török Ferencz pápai várkapitány özvegyét. 1561 óta volt a győri vár kapitánya. Utóbb a magyar főurak kérésére Miksa király reá bízta a dunántúli várak főkapitányságát is, a veszprémi győzelemért pedig a bazini és szentgyörgyi uradalmakkal jutalmazta. Gyermektelenül halt meg Győrben, 1574. június 7-én. Özvegye harmadszor is férjhez ment Geszty Ferenchez, aki szintén neves katona volt, 1574-től pedig Veszprém várának a kapitánya.

Az egykorú tudósítás szerint Veszprém ostroma 150 katona életébe került, a sebesültek száma pedig 50 volt. Szolgáljanak ezek a sorok hálás megemlékezésül mindazokra a névtelenekre is, akik életüket és vérüket áldozták Veszprém felszabadításáért.

Prokopp Gyula

Jegyzetek

- ¹ Istvánfi Miklós: Regni Hungarici Historia — Coloniae Agrippinae, 1685. J. W. Friessem. — 304. old.
 Forgách Ferenc nagyváradi püspök magyar históriája. (Magyar Történelmi Emlékek. II. Osztály: Írók. — Pest, 1866.) 308–310. old.
 Matunák Mihály: Veszprém ostroma és visszafoglalása 1566. június 30-án. (Hadtörténelmi Közlemények, 1897-es évfolyam, 266–276. old. — Matunák teljes szövegben közli Tielech Lénártnak, Kőrömbánya jegyzőjének Bécsből írt jelentéseit. A városi tanács Szelejmán szultán közeledtének a hírére küldötte Tielech Bécsbe, hogy a bányavárosok számára ott védelmet kérjen. Az 1556. július 5-én kelt jelentésben részletesen leírja Veszprém ostromát, a császári udvarba érkezett tudósítás alapján. Mindezeket a forrásokat felhasználta Erdélyi Gyula is a „Veszprém város története a török idők alatt” (Veszprém, 1913.) című művében.
² A felszabadult veszprémi várba Salm magyar őrséget helyezett Szécsényi Mihály kapitánysága alatt, ő maga pedig a magyar és német sereggel együtt visszatért Győrbe. — Salm visszafoglalta a töröktől a tatai várat is, aminek a hírére a gesztesi és a vitányi vár török őrsége elmenekült.
³ „Ad illustrissimum atque reverendissimum dominum, Dominum Archiepiscopum Strigoniensem, dominum suum gratiosissimum, humillima supplicatio Blasii Magyar, alias Koncz, de Zewden.” „Illustrissime atque reverendissime Domine, Domine mihi gratiosissime. Perpetuorum atque humilium servitorum meorum in gratiam illustrissimae atque reverendissimae Dominationis Vestrae subiectionem. A prima aetate mea pro virili in id incubui, ut serenissimo imperatori, afflictae patriae, et terrestribus dominis meis, diligentia et fidelitas in serviendo cognita foret, cuius rei testes esse poterunt omnes illi, qui expugnatiōni Vespriensis interfuerunt, inter ceteros vero spectabilis ac magnificus dominus, Ecchius comes a Salmis, qui cum milites ad oppugnandum Vesprium premio proposito animaret, primus fui qui vexillo apprehenso, neglecto vitae periculo, muros conscendi; ob quod factum maiestas imperatoria ex plebeo ordine exemptum, et armis nobilitariis me ornatum esse voluit, quae iam prae manibus habeo. Cum vero, ut iam dixi, fuerim de plebeo ordine, et habeam domum haereditariam in possessione illustrissimae atque reverendissimae Dominationis Vestrae Zewdyn vocata, supplex confugio ad eandem illustrissimam Dominationem Vestram, ut hanc domum meam privilegio suo, ex gratia sua, libertate donare, et a censibus immunem

- reddere dignetur, quod ego reverendissimae atque illustrissimae Dominationi Vestrae, tam in hoc loco ubi stipendiarium militem ago, quam etiam aliis, ubi necessitas postulaverit, morte non curata, fide, et fidelitate omni, reservare et demereri contendam, ac ab eadem illustrissima Dominatione Vestra, Domino mihi gratiosissimo optatum expecto responsum.
 Illustrissimae atque reverendissimae Dominationis Vestrae humillimum subditus et servus — Blasius Magyar, alias Koncz de Zewden.”
⁴ Koncz Balázs címeres levelének nincsen nyoma a „liber regius”-ban. Ez azonban egyáltalán nem jelenti azt, hogy Koncz Balázsnak a nemesi diploma elnyerésére vonatkozó előadása nem felel meg a valóságnak. Ismeretes ugyanis, hogy nem minden nemesi diplomát iktattak be a királyi könyvbe. Különösen a XVI. és XVII. században vannak nagy hézagok. (Illésy–Pettkó: A királyi könyvek — Budapest, 1895. — 7. old.)
⁵ A levél a primási levéltárban található az Archivum saeculare — Acta radicalia — Classis P. No. 35. jelzetű csomóban.
⁶ „Ibidem libertinus unus in sessione 1.” — Primási levéltár — Archivum saeculare — Acta protocollaria — Prot. D. (liber Sancti Adalberti) fol 4.
⁷ Szőgyén történetére lásd Szabó Józsefnek „Visszaemlékezés Szőgyénre” című cikkét a Magyar Sion 1865. évfolyamában 334 sk. és 414 sk. oldalán.
⁸ Knauz: Monumenta Ecclesiae Strigoniensis — Esztergom, 1874. — No. 76.
⁹ Fekete Lajos: Az esztergomi szandzsák 1570. évi adóösszeírása. — Budapest, 1943. — 84–86. old. — Ez a mű a Koncz családnevet Koncz-nak írja ugyan, de valójában Koncz-nak kell érteni. Műve bevezetésében ugyanis a következőket mondja: „Mivel a török írás a c hang jelölésére cs-nek hangzó betűt használ, a Rács, Csigán, Kones, Kocsa stb. alakban közzétett nevek helyén Rác, Cigány, Konc, Koca nevek értendők. (27. oldal.)
¹⁰ Salm Eck gróf személyére és családjára vonatkozóan lásd: Wurbach: Biographisches Lexikon — Wien, 1874. — 18. kötet, 138. old.
 Bedy Vince: A győri vár és várkapitányok a XVI–XVII. században. — Győri Szemle 1933. évf. 147–161. old.
 Takáts Sándor: Magyar nagyszonyok. — Budapest, 1926. 214–216. old.

Zum vierhundertsten Jahrestag der Wiedereroberung von Veszprém

Am 30. Juni 1966 war der vierhundertste Jahrestag des berühmten Ereignisses, daß Salm Eck Burghauptmann von Győr mit seiner ungarischen Mannschaft und Georg Helfenstein, Landvogt von Oberösterreich mit seinen Landsknechten die Burg von Veszprém nach 14 Jahren türkischer Besatzung zurückerobert haben.

Anläßlich des Begehens dieses Jahrestages teilen wir einen Brief in lateinischer Sprache mit, der für die Nachzeit im erzbischöflichen Archiv von Esztergom aufbewahrt wurde. Der Sender des Briefes ist Balázs Magyar alias Koncz, ein Leibeigener des dem erzbischöflichen Gut gehörenden Dorfes Németszögyén, sein Adressat ist der Erzbischof von Esztergom, wahrscheinlich Antal Verancsics (1569–1573). Obwohl der Brief undatiert ist, nach den Umständen urteilend dürfte er im Jahre 1570 geschrieben worden sein. Aus dem Briefe erfahren wir, daß Balázs Koncz als Söldner in der Besatzung der Burg von Győr diente und an der Belagerung von Veszprém nicht bloß teilnahm, sondern gerade er der erste war, der mit der Fahne in der Hand auf die Burgmauer gestiegen ist. Für diese Heldentat wurde ihm vom König Maximilian der Adel mit

einem Wappen verliehen. Nach dessen Erzählung bittet er den Erzbischof als seinen Lehnsherrn, sein Erbhaus in Németszögyén vom Frondienst zu befreien und er verspricht diese Gunst des Erzbischofs mit weiterer getreuer Pflichterfüllung zu verdienen.

Die Antwort auf die Bitte ist unbekannt. Im zeitgenössischen Urbarium von den erzbischöflichen Besitzern wird aber Erwähnung auch von einem befreiten (libertinus) Grundstück in Németszögyén gemacht, deshalb ist es wahrscheinlich, die Bitte von Balázs Koncz sei vom Erzbischof erfüllt worden. In der Steueraufnahme des Sandshaks von Esztergom aus dem Jahre 1570 ist auch Balázs Koncz von Németszögyén eingetragen.

Die Gemeinde Szögyén, die schon zur Zeit ihrer ersten Erwähnung (1156) ein Besitz des Erzbischofs von Esztergom war und nach der Tatarenverwüstung in zwei Teile (Magyar- und Németszögyén) getrennt wurde, liegt im nordwestlichen Teile des Kreises Párkány vom ehemaligen Komitat Esztergom und gehört gegenwärtig der Tschechoslowakei.

Gyula Prokopp

Au quatrième centenaire de la reconquête de Veszprém

Le 30 juin 1966 nous avons fêté le quatrième centenaire de l'événement notable que l'armée hongroise de Salm Eck, capitaine de la place forte de Győr et les lansquenets de Georges Helfenstein, gouverneur de la Haute-Autriche avaient reconquis le fort de Veszprém, tombé aux mains des Turcs quatorze ans auparavant.

En évoquant le souvenir de cet anniversaire, nous publions une missive en langue latine que les archives de la primatie d'Esztergom ont gardée pour notre époque. L'expéditeur de la lettre est Balázs Magyar dit Koncz, serf au domaine seigneurial du village de Németszögyén, et son destinataire est l'archevêque d'Esztergom, probablement Antal Verancsics (1569–1573). Bien que la lettre ne soit pas datée, vu sa teneur, elle devait être écrite en 1570.

La lettre nous apprend que Balázs Koncz servit au guet du fort de Veszprém comme mercenaire, et non seulement il participa au siège de Veszprém, mais ce fut lui qui, le drapeau à la main, sauta le premier sur la muraille du fort. Pour cet exploit le roi Maximilien l'eut annobli

et lui eut accordé des lettres de noblesse armoirées. Ayant rapporté cela, notre Balázs demande à l'archevêque, son seigneur terrien, d'exempter de redevances sa maison héritée à Németszögyén, en promettant que par l'observation de ses devoirs et par sa fidélité il méritera cette clémence de l'archevêque.

La réponse donnée à cette demande est inconnue. Mais le livre terrien du domaine primatial de l'époque mentionne une tenure libérée (libertinus) à Németszögyén, il est donc probable que l'archevêque accéda à la demande de Balázs Koncz.

Le rôle des contributions de l'an 1570 du sandjak d'Esztergom mentionne aussi Balázs Koncz à Németszögyén.

La commune Szögyén, domaine primatial au temps de sa première mention (1156), se sépara en deux (Magyar- et Németszögyén) après l'invasion des Mongols. Elle se situe dans la partie nord-ouest de l'ancien district de Párkány du département d'Esztergom, et appartient actuellement à la Tchécoslovaquie.

Gyula Prokopp

Четырехсотлетний юбилей отвоевания Веспрема

30 июня 1966-го года исполнилось четыреста лет со знаменательного события, когда венгерские отряды под водительством коменданта крепости Шальма Эка и ландскнехты верхнеавстрийского наместника Георга Хельфштейна отвоевали четырнадцать лет находившуюся в турецких руках веспремскую крепость.

В связи с юбилеем мы публикуем письмо на латинском языке, сохранившееся до нашего времени в архиве эстергомского примаса. Автором письма является Мадьяр (иначе — Балаж Конц) неметсёденский крепостной, приписанный к владениям эстергомского примаса, адресатом — эстергомский архиепископ, по всей вероятности, Антал Веранчич (1569—1573). Письмо не датировано, но судя по обстоятельствам, написано в 1570-м году.

Из этого письма становится известным, что Балаж Конц служил в качестве наемника в дёрской крепостной страже и не только был участником штурма Веспрема, но был первым, кто со знаменем в руках взобрался на крепостную стену. За этот поступок король Микша пожаловал ему дворянское звание и герб. После перечисления вышеизложенных об-

стоятельств Конц просит в письме архиепископа, чтобы тот освободил от крепостных повинностей наследованный им в Неметсёденье дом и обещает, что за эту милость он оплатит архиепископу верной службой.

Ответ на просьбу неизвестен. В книге записей оброчных повинностей архиепископских владений есть упоминание об одной усадьбе в Неметсёденье, освобожденной от оброчных повинностей. Так как запись относится к тому времени, мы вправе полагать, что архиепископ исполнил просьбу Балажа Конца. Эстергомский санжак в списке налогоплательщиков в Неметсёденье за 1570-й год упоминает и Балажа Конца.

Село Съедень, первое упоминание о котором относится к 1156-му году, было владением эстергомского архиепископства; после татарского нашествия оно разделилось на две части — Мадьярсёдень и Неметсёдень; расположено оно в северо-западной части Парканьского района тогдашнего Эстергомского комитата и в настоящее время принадлежит Чехословакии.

Дьюла Прокопп